

แนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขีลของพุทธศาสนิกชน
จังหวัดเชียงใหม่
**Guideline for Promoting Tradition of Worshipping Inthakhin Pillar of
Buddhist People, Chiang Mai Province**

พระปลัดไถลนาค อริยวโส (ศรีแสง),
สงัด เขียนจันทิก และ พระมหาวิเศษ ปณณาวชิโร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
**Phrapalad Klainak Ariyavamsa (Srisaeng),
Sangad Chienjuntuk and Phramaha Wiset Pannavajiro**
Mahamakut Buddhist University Lanna campus, Thailand
Corresponding Author, Email: ariyawangso 2559 @gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประเพณีบูชาเสาอินทขีลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขีลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขีลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กำหนดโดยเฉพาะเจาะจง จำนวน 17 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า :

1) ประเพณีบูชาเสาอินทขีลที่ปฏิบัติสืบทอดกัน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่พุทธศาสนิกชน เมื่อสักการบูชาเสาอินทขีลแล้ว บ้านเมืองจะพ้นภัยพิบัติและมีความเจริญรุ่งเรือง ในทุก ๆ ปี จึงต้องมีพิธีสักการบูชาเสาอินทขีล เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

2) ส่งเสริม อนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของประเพณีบูชาเสาอินทขีล ส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนให้มาร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ ไม่ถูกกลืนไปกับกระแสโลกาภิวัตน์โดยปราศจากดุลยภาพทางปัญญาและความรู้ที่มีค่าควรแก่การอนุรักษ์ให้เป็นมรดกที่สืบทอดต่อไป

* วันที่รับบทความ : 24 พฤษภาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 9 มิถุนายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 10 มิถุนายน 2566

Received: May 24, 2023; Revised: June 9, 2023; Accepted: June 10, 2023

3) แนวทางการส่งเสริมประเพณีกำหนดไว้ 7 ด้าน ดังนี้ ด้านการจัดการ และวิธีการถ่ายทอด ประเพณีบูชาเสาอินทขีล ด้านการทํานุบำรุงและส่งเสริม ประเพณีท้องถิ่น ด้านการสืบทอดประเพณี ด้านการพัฒนาประเพณี ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษา และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การร่วมมือกันของหน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน ในการสืบสานประเพณีท้องถิ่น

คำสำคัญ : แนวทางการส่งเสริม; ประเพณีการบูชา; เสาอินทขีล

Abstracts

The objectives of this research article are 1) to study the tradition of worshipping the Inthakhila pillar of the Buddhists. Chiang Mai Province 2) to study the promotion of the tradition of worshipping the Inthakhin pillar of the Buddhists Chiang Mai Province 3) to find ways to promote the tradition of worshipping the Inthakhin pillar of the Buddhists Chiang Mai Province It is a qualitative research. Study data were collected from relevant documents and data were collected by in-depth interviews from 17 key informants.

The research results showed that :

1) tradition of worshipping the Inthakhila pillar that has been passed down from generation to generation It is a morale booster for the Buddhists. When worshipping the Inthakhin pillar The country will be free from disaster and prosper every year, so there must be a ceremony to worship the Inthakhin pillar. to create morale and encouragement for the prosperity of life,

2) promoting conservation by raising awareness of local people to realize the value, essence and importance of the tradition of worshipping the Inthakhin Pillars. Encourage youth to come together to preserve the unique traditions of the province. which will create knowledge and pride and continue local arts and culture to exist not be immersed in globalization without an intellectual balance and knowledge worthy of preservation as a legacy,

3) guidelines for promoting traditions are defined in 7 areas as follows: Management and the method of transmitting the tradition of worshipping the Inthakhin pole maintenance and promotion local customs Tradition inheritance Tradition Development information preparation, education and cultural tourism Collaboration of agencies from the public and private sectors in the preservation of local traditions.

Keywords : promotion guidelines; worship traditions; Inthakhin pillar.

บทนำ

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีเป็นสิ่งที่สืบทอดและปฏิบัติต่อ ๆ กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ที่ได้สั่งสมมาอย่างยาวนานผ่านการกระทำ สร้างขึ้น ถ้ายทอด และรักษาไว้จากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง อาจอยู่ในรูปแบบของความคิด ความเชื่อ และการกระทำ อันเป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในชุมชน เป็นลักษณะของการมีแบบแผนความคิด ความเชื่อ การกระทำ ค่านิยมร่วมกัน สู่การกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนความประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน (อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม, 2559 : 17) สำหรับประเพณีบูชาอินทิลเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีอายุยาวนาน มากกว่า 1,000 ปี และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นไม่เหมือนกับการบูชาเสาหลักเมืองในจังหวัดอื่นของ ประเทศไทย คือการใส่ขันดอก เพื่อสักการะเสาอินทิลซึ่งเป็นเสาหลักเมืองศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยปกป้อง คุ่มครองเมืองเชียงใหม่ให้รอดพ้นจากภัยพิบัตินานัปการ จากเอกลักษณ์อันโดดเด่นผนวกเข้ากับ ความเชื่อที่ยึดถือกันมานานนับพันปี ส่งผลให้ประเพณีบูชาอินทิลสามารถยืนหยัดและดำรงคงอยู่คู่กับเมืองเชียงใหม่ได้จนถึงปัจจุบัน อันจะเห็นได้จากเมื่อถึงงานประเพณีในช่วงวันขึ้น 13 ค่ำเดือน 8 เหนือถึงวันแรม 4 ค่ำเดือน 9 เหนือ ซึ่งตรงกับช่วงเดือนพฤษภาคมและมิถุนายนของทุกปีจะมีประชาชนจำนวนมากนับแสนคนเดินทางไปวัดเจดีย์หลวงวรวิหารเพื่อสักการะเสาอินทิลสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเมืองเชียงใหม่ที่วิหารอินทิล เพราะต่างมีความเชื่อว่าเสาอินทิลมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ช่วยดลบันดาลให้บ้านเมืองอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขและฝนตกต้องตามฤดูกาล (ลัดดา จิตตคุตตานนท์, 2565, หน้า 91-92)

จากประเพณีอินทิลในอดีตเจ้าผู้ครองนครจะเริ่มพิธีด้วยการเซ่นสังเวยเทพยดาอารักษ์ ผีบ้าน ผีเมือง และบูชากุมภภัณฑ์ พร้อมกับเชิญผีเจ้านายลงทรง เพื่อถามความเป็นไปของบ้านเมืองว่าจะดีจะร้ายอย่างไร ฟ้าฝนจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่ หากคนทรงทำนายว่าบ้านเมืองชะตาไม่ดี ก็จะทำพิธีสืบทอดชะตาเมืองเพื่อแก้ไขปัดเป่าให้เบาบางลง นอกจากนี้ยังมีการขอและการฟ้อนดาบ เป็นเครื่องสักการะถวายแด่วิญญาณบรรพบุรุษด้วย พิธีกรรมนี้ทำสืบทอดมาจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงหยุดไป ปัจจุบันเทศบาลนครเชียงใหม่ได้ดำเนินการสืบทอดประเพณีอินทิลโดยมีพิธีทางพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสาน ในวันแรกของการเข้าอินทิลมีการแห่พระเจ้าฝนแสนห่า หรือพระพุทธรูปคันธารราชภรรอรอบตัวเมือง เพื่อให้ประชาชนสรงน้ำและใส่ขันดอกเพื่อเป็นสิริมงคลกับชีวิต ส่วนภายในวิหารอินทิล พระสงฆ์ 9 รูป จะทำพิธีเจริญพระพุทธมนต์บูชาเสาอินทิลซึ่งฝังอยู่ใต้ดินภายใต้บุษบกที่ประดิษฐานองค์พระพุทธรูป เมื่อเสร็จพิธีจะมีมหรสพสมโภชตลอดงาน (มิวเซียมไทยแลนด์, มปป.ออนไลน์)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าพิธีบูชาเสาอินทิลหรือเสาหลักเมือง ชาวเชียงใหม่เชื่อว่าเป็นเสาหลักที่สร้างความมั่นคง การอยู่ดีมีสุข การสร้างขวัญและกำลังใจเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ให้คนเชียงใหม่ ไม่ว่าจากอดีตถึงปัจจุบันความเชื่อนี้ยังคงอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง เพื่อยังคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ดั้งเดิมที่

บรรพบุรุษคิดค้นขึ้นมา โดยการผสมผสานระหว่างแนวความเชื่อของพระพุทธศาสนากับจุดประสงค์เดิมของการบูชา นอกจากนี้การแสดงออกด้วยวิธีการบูชาเสาอินทขิลจึงมีนัยที่สำคัญคือ เพื่อเป็นพุทธบูชาและเชื่อมโยงกับการรักษาไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามและสร้างมูลค่าด้านวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว มีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 17 รูป/คน ประกอบด้วย บุคลากรภาครัฐ พระสงฆ์ พิธีจารย์ มัคทายก และประชาชนทั่วไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย และการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

2.1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์

2.2) ร่างเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.3) นำร่างเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์ ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะไปแก้ไขให้ถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2.4) นำเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์ตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำแล้วมาแก้ไขสำนวน ตลอดจนพิจารณาถึงความเหมาะสมของเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์ โดยครอบคลุมถึงรายละเอียดของเนื้อหา เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง

2.5) นำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตัวเอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยใช้เครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ประเพณีปฏิบัติ และสภาพปัญหา และแนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นรูปแบบการส่งเสริม ผู้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่งานประเพณี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) มีหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างไปยังผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เตรียมตัวและกำหนดเวลาในการให้ สัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น เทปบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ทำการถอดเทปบันทึกเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์ ประมวลผลตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยได้เก็บเพิ่มเติมในภายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเป้าหมาย

3.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูล วิทยานิพนธ์ อิเล็กทรอนิกส์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย คือ บุคลากรภาครัฐ พระสงฆ์ พิธีจารย์ มคทายก และประชาชนทั่วไป รวมจำนวน 17 รูป/คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีบูชาเสาอินทขิล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1) ประเพณีบูชาเสาอินทขิลยังไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารที่บันทึกเรื่องราวของประเพณีบูชาเสาอินทขิลในยุคล้านนาสมัยราชวงศ์มังราย หรือช่วงก่อนสมัยพระเจ้ากาวิละ จึงมีความเป็นไปได้ว่ารูปแบบของประเพณีบูชาเสาอินทขิลที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้อาจเป็นรูปแบบของธรรมเนียมปฏิบัติที่ถูกฟื้นฟูขึ้นในสมัยพระเจ้ากาวิละก็เป็นได้ ส่วนของการทำพิธีสักการบูชาเสาอินทขิล ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองเชียงใหม่ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นเวลา 7 วัน ตามปฏิทินจันทรคติล้านนา คือตั้งแต่แรม 13 ค่ำ เดือน 8 (เหนือ) หรือที่เรียกว่า “วันเข้าอินทขิล” ถึงขึ้น 4 ค่ำ เดือน 9 (เหนือ) เรียกว่า “วันออกอินทขิล” รูปแบบการบูชาเสาอินทขิลมีลักษณะผสมผสานทั้งพิธีพราหมณ์และพุทธศาสนารวมถึงความเชื่อทางไสยศาสตร์ จากความเชื่อการบูชาเสาอินทขิลในเชิงพุทธศาสนา จะเทียบเคียงได้กับการทำบุญเปตพลี คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว ส่วนความเชื่อดั้งเดิม (ศาสนาผี) มีการเซ่นสรวง ด้วยการฆ่าสัตว์บูชายัญ รำดาบถวาย เข้าทรง แต่ภายหลัง ถูกงดส่วนทางพิธีกรรมยังคงเหลือไว้แต่การฟ้อนรำขับร้องถวาย เน้นการจุดธูปเทียนดอกไม้ บูชาเสาอินทขิล บูชากุมภภัณฑ์ บูชาฤๅษี มีการสวดมนต์ มีกิจกรรมต่าง ๆ อีกมากมายที่แสดงออกถึงการบูชาและที่สำคัญมีการนำเอา “พระเจ้าฝนแสนห่า” ออกมาแห่ขบวนให้ประชาชนได้สรงน้ำ เพราะมีความเชื่อที่ว่าฝนฟ้าจะตกต้องตามฤดูกาล พืชผลทางการเกษตรจะอุดมสมบูรณ์ และถ้าหากปีไหนไม่ได้ทำการบูชาปีนั้นจะประสบเหตุ เพช ภัย ถือได้ว่าเป็นความเชื่อทางจิตใจ และเมื่อได้ทำพิธีบูชาแล้วจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งปัจจุบันประเพณีนี้ยังช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมาของประเพณีบูชาเสาอินทขิล คนที่มาบูชาเสาอินทขิลยังไม่มีความเข้าใจในเป้าหมายของการบูชามากนัก มีแต่ทำตามเพราะเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่บรรพบุรุษสืบทอดมาและเน้นความสนุกสนานเป็นหลัก วิทยากรที่มีความเข้าใจในประเพณีเสาอินทขิลเริ่มขาดหาย เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปเดิมประเพณีบูชาเสาอินทขิลเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับคติความเชื่อที่ผูกเกี่ยวกันแต่เมื่อมีเรื่องการท่องเที่ยวเข้ามาจะเน้นเม็ดเงินและการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ปัญหาปริมาณขยะที่ต้องจัดการอย่างเป็นระบบในแต่ละคืนละวันเพราะจำนวนผู้คนที่มาใส่ขันดอกบูชาเสาอินทขิล อย่างน้อยต้องมีข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียนเพื่อนำมาบูชาตามคติความเชื่อของชาวล้านนา และอุปสรรคสำหรับประเพณีบูชาเสาอินทขิลอีกอย่างหนึ่งคือ การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 19 รวมไปถึงด้านการคมนาคมขนส่ง การเดินทางเข้าสู่พื้นที่จัดงาน

2) การบูชาเสาอินทขิลมีการส่งเสริมด้านพิธีกรรมหลายอย่าง เช่น พิธีกรรมบูชาพระเจ้าฝนแสนห่า พิธีกรรมบูชาเสาอินทขิลซึ่งเดิมทีเคยเป็นการบูชาด้วยชีวิตสัตว์แต่เมื่อเวลาผ่านไปพิธีกรรมนั้นถูกลดทอนและมีการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ดอกไม้ ธูปเทียนซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ไม่ให้เอาชีวิตสัตว์เป็นหลัก นอกจากนั้นพฤติกรรมที่เน้นความสัมพันธ์และผูกพันกับวิญญาณบรรพบุรุษก็ยังคงสภาพอยู่ นอกจากนี้พิธีกรรมนั้นยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาตินิยม คือดินฟ้าอากาศเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล จากการสืบสานประเพณีบูชาเสาอินทขิลนั้นแสดงให้เห็นว่าประเพณีนี้มีการรักษา มีการดำเนินตามและมีการถ่ายทอด

สืบทอดระหว่างรุ่นต่อรุ่นมานานแล้วแต่ภายในการติดต่อระหว่างรุ่นต่อรุ่นนี้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างซึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับกาลเวลา แต่ในขณะเดียวกันการสืบทอดนี้ยังคงได้รับการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็นด้านคติความเชื่อไม่ว่าจะเป็นด้านเป้าหมายของการทำกิจกรรมและเป้าหมายเชิงความสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคนและคนต่อธรรมชาติหรือคติความเชื่อ

การส่งเสริมด้านคุณธรรมของประเพณีบูชาเสาอินทขิลซึ่งคุณธรรมเบื้องต้นคือ อปายันมัย คือการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นเหตุนำสู่บุญกิริยาวัตถุในด้านอื่นไม่ว่าจะเป็น ทาน ศีล ภาวนา ที่จะตามมาและยังเป็นโอกาสให้ประชาชนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนาผ่านทางพิธีกรรม และที่เห็นได้ชัดก็คือด้านความกตัญญูต่อบรรพชน ซึ่งความกตัญญูทวนเวียนที่ต่อบรรพชนของชาวล้านนา ประเพณีบูชาอินทขิลแสดงให้เห็นถึงอนุชนรุ่นต่อมาเคารพบรรพบุรุษอย่างแท้จริง ด้านวัดและโรงเรียนร่วมกันส่งเสริมให้ศรัทธาประชาชนหรืออนุชนรุ่นหลังได้เกิดความรักหวงแหนในประเพณีท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด การส่งเสริมให้เกิดตระหนักถึงคุณค่าทางสังคมให้สังคมมีความสงบร่มเย็น รวมไปถึงคุณค่าทางท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง เป็นการถ่ายทอดคติความเชื่อ "เสื้อเมือง" อย่างชาญฉลาดให้เป็นวิถีท้องถิ่นที่ไม่ต้องกำหนดไว้ในบทเรียนอย่างเป็นทางการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีบูชาเสาอินทรี ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจึงทำให้มีพิธีกรรมค่อนข้างมาก ในการดำเนินงาน ค่อนข้างซับซ้อน นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีค่อนข้างน้อย ไม่เข้าใจในพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่มีข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพิธีและประเพณีดังกล่าว เน้นเรื่องพิธีการและกระตุ้นทางด้านเศรษฐกิจเสียเป็นหลัก

3) แนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชนจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ควรมีการส่งเสริมอย่างเป็นโครงสร้างองค์รวม โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจร่วมกันในกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีบูชาเสาอินทขิลซึ่งหนึ่งในนั้นก็ควิธีการบูชาเสาอินทขิลควรที่จะแยกให้ออกระหว่างพิธีกรรมด้านคติความเชื่อพิธีกรรมด้านพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมเรื่องบรรพชนนิยม พิธีกรรมนั้นควรที่จะเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคนมากกว่าทุนทางด้านเศรษฐกิจอันจะทำให้พิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นลดทอนลงไป ส่วนแนวทางส่งเสริมด้านประเพณี บุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกด้านต้องมีความเข้าใจว่าประเพณีบูชาเสาอินทขิลนั้นว่าด้วยเรื่องอะไรและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและถูกต้องซึ่งรวมถึงการนำปัญหาและอุปสรรคในแต่ละปีมาขึ้นโต๊ะในการประชุมหารือแล้วหาทางแก้ไข แต่ตัวแก่นแกนของการบูชาเสาอินทขิลนั้นให้ยกประเด็นเรื่องประเพณีที่ดิงามโดยเป้าหมายนั้นคืออะไรและควรดำเนินการอย่างไรให้เหมาะสมและสอดคล้องในทุก ๆ ด้าน การส่งเสริมด้านคุณธรรมควรส่งเสริมให้ประชาชนใกล้ชิดพระพุทธศาสนามากขึ้นผ่านพิธีกรรมที่อิงเค้าโครงความเชื่อดั้งเดิมมาประยุกต์เข้ากับความเชื่อหลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเพื่อยกระดับด้านคุณธรรมของประชาชนเพิ่มขึ้น

ด้านสังคมในประเพณีบูชาเสาอินทขิล ควรส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน และเน้นหลักธรรมในการประกอบพิธีด้านศาสนา ความสามัคคี และควรส่งเสริมให้แต่ละอำเภอหรือหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน โรงเรียน สถาบันการศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดเครื่องสักการะบูชาเสาอินทขิล โดยยึดหลักการจัดทำเครื่องสักการะที่ถูกต้องตามแบบโบราณ จะเป็นการส่งเสริมสังคมให้มีส่วนร่วมในประเพณีบูชาเสาอินทขิล และแนวทางการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นด้านท่องเที่ยวต่อการจัดงานประเพณีบูชาเสาอินทขิล มีประเด็นดังนี้

1. ควรทำความเข้าใจต่อบุคลากรด้านการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสถาบันให้บริการการท่องเที่ยว ไกด์นำเที่ยวหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างเป็นองค์รวมเพื่อประชาสัมพันธ์และทำสื่อทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อให้ถึงข้อมูลที่แท้จริงของเป้าหมายด้านการจัดประเพณีบูชาเสาอินทขิลว่าคืออะไรและควรทำตัวปฏิบัติในกิจกรรมนี้อย่างใดให้ถูกต้อง

2. ควรจัดพื้นที่ที่เหมาะสมในหลาย ๆ มิติไม่ว่ามิติทางด้านพิธีกรรม มิติทางการประชาสัมพันธ์ มิติทางด้านเศรษฐกิจ และมิติอื่น ๆ เป็นต้น ให้สอดคล้องกันโดยมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นองค์รวม

3. ควรนำปัญหาและอุปสรรคมาขึ้นโต๊ะโดยการประชุมเพื่อแก้ปัญหาในแต่ละวันเพื่อให้ทันทั่วทั้งที่และฉบับลงเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกมิติ

4. ในแต่ละวันของการจัดงานนั้นควรมีพื้นที่ในการรับแจ้งปัญหาและอุปสรรค เช่น การจราจร ดอกไม้ ธูปเทียนไม่เพียงพอ หรืออื่น ๆ เป็นต้น เพื่อที่จะบริหารจัดการได้อย่างถูกต้อง

5. ควรทำข้อตกลงกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เช่น รีสอร์ท หรือโรงแรม เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมามีส่วนร่วมและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในเวลาเดียวกัน

6. ควรหาพื้นที่รองรับการจอดรถให้เพียงพอโดยการทำข้อตกลงกับบริษัทห้างร้านหรือโรงแรมต่าง ๆ โดยการลดราคาหรือมีสิทธิพิเศษในการจอดรถโดยไม่คิดค่าจอดใด ๆ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้คนเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

7. กระทรวงวัฒนธรรมการท่องเที่ยวควรสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีบูชาเสาอินทขิลยังไม่ปรากฏหลักฐานเอกสารที่บันทึกเรื่องราวของประเพณีบูชาเสาอินทขิลในยุคล้านนาสมัยราชวงศ์มังราย หรือช่วงก่อนสมัยพระเจ้ากาวิละ จึงมีความเป็นไปได้ว่ารูปแบบของประเพณีบูชาเสาอินทขิลที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้อาจเป็นรูปแบบของธรรมเนียมปฏิบัติที่ถูกฟื้นฟูขึ้นในสมัยพระเจ้ากาวิละก็เป็นได้ ส่วนของการทำพิธีสักการบูชาเสาอินทขิล ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเชียงใหม่ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นเวลา 7 วัน ตามปฏิทินจันทรคติล้านนา คือตั้งแต่แรม 13 ค่ำ เดือน 8 (เหินือ) หรือที่เรียกว่า “วันเข้าอินทขิล” ถึงขึ้น 4 ค่ำ เดือน 9 (เหินือ) เรียกว่า “วันออกอินทริล” รูปแบบการบูชาเสาอินทขิลมีลักษณะผสมผสานทั้งพิธีพราหมณ์และพุทธรวมถึงความเชื่อทางไสยศาสตร์ จากความเชื่อการบูชาเสาอินทขิลในเชิงพุทธศาสนา จะเทียบเคียงได้กับการทำบุญเปตพลี คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว ส่วนความเชื่อดั้งเดิม (ศาสนาผี) มีการเซ่นสรวง ด้วยการฆ่าสัตว์บูชาโยธู ร้าดาบถวาย เข้าทรง แต่ภายหลัง ถูกงดส่วนทางพิธีกรรมยังคงเหลือไว้แต่การฟ้อนรำขับร้องถวาย เน้นการจุดธูปเทียนดอกไม้ บูชาเสาอินทขิล บูชากุมภภัณฑ์ บูชาฤๅษี มีการสวดมนต์ มีกิจกรรมต่าง ๆ อีกมากมายที่แสดงออกถึงการบูชาและที่สำคัญมีการนำเอา “พระเจ้าฝนแสนห่า” ออกมาแห่ขบวนให้ประชาชนได้ชื่นชม เพราะมีความเชื่อที่ว่าฝนฟ้าจะตกต้องตามฤดูกาล พืชผลการเกษตรจะอุดมสมบูรณ์ และถ้าหากปีไหนไม่ได้ทำการบูชาปีนั้นจะประสบเหตุ เพช ภัย ถือได้ว่าเป็นความเชื่อทางจิตใจ และเมื่อได้ทำพิธีบูชาแล้วจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งปัจจุบันประเพณีนี้ยังช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมาของประเพณีบูชาเสาอินทขิล คนที่มาบูชาเสาอินทขิลยังไม่มีความเข้าใจในเป้าหมายของการบูชามากนัก มีแต่ทำตามเพราะเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่บรรพบุรุษสืบมาและเน้นความสนุกสนานเป็นหลัก วิทยากรที่มีความเข้าใจในประเพณีเสาอินทขิลเริ่มขาดหาย เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปเดิมประเพณีบูชาเสาอินทขิลเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับคติความเชื่อที่ผูกเกี่ยวกันแต่เมื่อมีเรื่องการท่องเที่ยวเข้ามาจะเน้นเม็ดเงินและการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ปัญหาปริมาณขยะที่ต้องจัดการอย่างเป็นระบบในแต่ละคืนละวันเพราะจำนวนผู้คนที่มาใส่ขันดอกบูชาเสาอินทขิล อย่างน้อยต้องมีข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียนเพื่อนำมาบูชาตามคติความเชื่อของชาวล้านนา และอุปสรรคสำหรับประเพณีบูชาเสาอินทขิลอีกอย่างหนึ่งคือ การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 19 รวมไปถึงด้านการคมนาคมขนส่ง การเดินทางเข้าสู่พื้นที่จัดงาน มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับ พระสมชาย กิตติญาโณ,ดร. (2560 : 82) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความภาคภูมิใจของชาติและ วัฒนธรรมอันดีงาม สืบทอดความเป็นชาติอันยาวนานจึงมีศิลปะวัฒนธรรมอันมากมายให้คงความเป็น มรดก คู่ชาติไทย วัฒนธรรม ประเพณี มีรากฐาน มาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะหลักธรรมพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งประเพณี เป็นวิถีชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการแสดงการร้องเพลงการละเล่น เป็นผลงานที่มนุษย์ได้ สร้างสรรค์ขึ้น มี

ลักษณะ ที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ที่เป็นภาษา ศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรม ให้เกิดความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรม เดียวกันย่อมจะมีผูกพันเกิดความเป็นปึกแผ่นวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสร้างระเบียบและแบบแผนแก่สังคมมนุษย์ การนับถือ ศาสนาและความเชื่อของคนไทยมีลักษณะเป็นแบบการกราบไหว้บูชา พระพุทธรูป บูชาศาลพระภูมิและผีสงเทวดา วัฒนธรรมไทยมีลักษณะเป็นสากล เป็นเอกลักษณ์ แห่งความเป็นไทยเฉพาะกลุ่มของ ตน นับได้ว่าเป็นวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา อย่างถาวร โดยเน้นคุณค่าของการอยู่ ร่วมกัน อย่างสงบสุข สอดรับกับทัศนะของ พระครูสิริธรรมาภิต (2562 : 620) ที่ได้ให้ความเห็นแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการประเพณี การสวดด้านวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหารว่า 1.ประวัติความเป็นมาของประเพณีการสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัด นครศรีธรรมราช คือการนำหนังสือมาอ่านเป็นทำนองภาษาภาคใต้ เกิดขึ้นเพราะอาศัยความศรัทธาใน พระพุทธศาสนาและองค์พระบรมธาตุเจดีย์ มีเพียงแห่งเดียวเฉพาะที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัด นครศรีธรรมราช ได้สูญหายไปประมาณ 20 ปีและเมื่อปี พ.ศ. 2549 ทางคณะสงฆ์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาม กุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช ได้เริ่มฟื้นฟูขึ้นใหม่ แต่ยังไม่มั่นคงเท่าที่ควร จำเป็นต้องมีการพัฒนา รูปแบบและการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและเป็นเอกภาพ มิฉะนั้นอาจจะทำให้ประเพณีนี้ ไม่ได้รับสนใจหรืออาจจะสูญหายไปอีกก็ได้ 2.องค์ความรู้ของประเพณีสวดด้าน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สื่ อถึงอัตลักษณ์ของชาวนครศรีธรรมราช ว่ามีวิถีชีวิตผูกพันกับวัดกับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น การสวดด้าน มีองค์ความรู้หลายประการ คือ ด้านการพัฒนาสติปัญญา ด้านการพัฒนาจิตใจและอารมณ์ ด้านการพัฒนา สังคม สามารถสร้างสายสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเกิดความรู้รักสามัคคีใจ มีความภาคในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้ จึงควรที่จะมีการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบสามารถถ่ายทอด เพื่อไปสู่คนรุ่นหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อความคงอยู่ของประเพณีสวดด้านอย่างยั่งยืน 3. แนวทางในการฟื้นฟูและสืบทอดประเพณีสวดด้านที่ เหมาะสมกับยุคปัจจุบันจะต้องปรับปรุงรูปแบบและพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ไป แต่ในขณะเดียวกันจะต้องอนุรักษ์ของการสวดด้านเอาไว้ และจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้และมี กระบวนการจัดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ สร้างภาคีเครือข่ายการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีสวดด้านจาก องค์กรภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วน พร้อมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและเผยแพร่อย่างมีระบบทำให้จะ ทำการฟื้นฟูประเพณีสวดด้านยังคงสามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความหมายและยั่งยืนต่อไปได้

2. การส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า การบูชาเสาอินทขิลมีการส่งเสริมด้านพิธีกรรมหลายอย่าง เช่น พิธีกรรมบูชาพระเจ้าฝนแสนห่า พิธีกรรมบูชาเสาอินทขิลซึ่งเดิมทีเคยเป็นการบูชาด้วยชีวิตสัตว์แต่เมื่อเวลาผ่านไปพิธีกรรมนั้น ถูกลดทอนและมีการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ดอกไม้ ธูปเทียนซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ไม่ให้ เอาชีวิตสัตว์เป็นหลัก นอกจากนั้นพฤติกรรมที่เน้นความสัมพันธ์และผูกพันกับวิญญาณบรรพบุรุษก็ยังคงสภาพ อยู่ นอกจากนี้พิธีกรรมนั้นยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาตินิยม คือดินฟ้าอากาศเพื่อที่จะให้ฝนตกต้องตาม

ฤดูกาล จากการสืบสานประเพณีบูชาเสาอินทขิลนั้นแสดงให้เห็นว่าประเพณีนี้มีการรักษา มีการดำเนินตามและมีการถ่ายทอดสืบต่อระหว่างรุ่นต่อรุ่นมานานแล้วแต่ภายในการติดต่อระหว่างรุ่นต่อรุ่นนี้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างซึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับกาลเวลา แต่ในขณะเดียวกันการสืบต่อยังคงได้รับการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นด้านพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็นด้านคติความเชื่อไม่ว่าจะเป็นด้านเป้าหมายของการทำกิจกรรมและเป้าหมายเชิงความสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคนและคนต่อธรรมชาติหรือคติความเชื่อ และการส่งเสริมด้านคุณธรรมของประเพณีบูชาเสาอินทขิล ซึ่งคุณธรรมเบื้องต้นคือ อปายันมัย คือการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นเหตุนำสู่บุญกิริยาวัตถุในด้านอื่นไม่ว่าจะเป็น ทาน ศีล ภาวนา ที่จะตามมาและยังเป็นโอกาสให้ประชาชนได้ใกล้ชิดพระศาสนาผ่านทางพิธีกรรม และที่เห็นได้ชัดก็คือด้านความกตัญญูต่อบรรพชน ซึ่งความกตัญญูทวนเวทต่อบรรพชนของชาวล้านนา ประเพณีบูชาอินทขิลแสดงให้เห็นถึงอนุชนรุ่นต่อมาเคารพบรรพบุรุษอย่างแท้จริง ด้านวัดและโรงเรียนร่วมกันส่งเสริมให้ศรัทธาประชาชนหรืออนุชนรุ่นหลังได้เกิดความรักหวงแหนในประเพณีท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด การส่งเสริมให้เกิดตระหนักถึงคุณค่าทางสังคม ให้สังคมมีความสงบร่มเย็น รวมไปถึงคุณค่าทางท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง เป็นการถ่ายทอดคติความเชื่อ "เสือเมือง" อย่างชาญฉลาดให้เป็นวิถีท้องถิ่นที่ไม่ต้องกำหนดไว้ในบทเรียนอย่างเป็นทางการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีบูชาเสาอินทรี ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจึงทำให้มีพิธีกรรมค่อนข้างมาก ในการดำเนินงาน ค่อนข้างซับซ้อน นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีค่อนข้างน้อย ไม่เข้าใจในพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่มีข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติ ความ เป็นมาของพิธีและประเพณีดังกล่าว เน้นเรื่องพิธีการและกระตุ้นทางด้านเศรษฐกิจเสียเป็นหลัก ซึ่งมีเป็นไปในทางเดียวกับความเห็นของ พระปลัดอนันต์ สนพะเนาว์ (2560 : 715) ในเรื่องเกี่ยวกับบุญประเพณีข้าวเหนียว : การสืบสานภูมิ ปัญญาพื้นบ้านด้านวัฒนธรรม ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนอีสานใต้ ที่ว่า 1.ความเป็นมาด้านประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวเหนียวของชุมชนอีสานใต้ ก่อนลงมือทำนาประมาณเดือน 6-7 และหลังจากเก็บเกี่ยวข้าว แล้วเสร็จประมาณเดือนอ้ายถึงเดือนยี่ จะต้องเลี้ยงผีตาแสด ดังกล่าว "ขึ้นปลง ลงเลี้ยง" และยังเชื่อว่าต้องเชิญขวัญข้าวและนำเมล็ดขึ้นไปเก็บไว้ในยุ้งฉาง ปิดประตูมิดชิดห้ามเปิด จนกว่าจะหาพิธีเปิดยุ้งฉางในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และตักเมล็ดข้าวเปลือกไปทำบุญที่วัด ในวันนี้ยังมีประเพณีหาบฝุ่นใส่บาตร เชื่อว่า "กบไม่มีปาก นากไม่มีรูทวาร มะขามป้อมมีรสหวาน" ตามความเชื่อของชาวอีสานใต้ 2.สภาพปัจจุบัน พบว่า บุญประเพณีข้าว ได้แก่ บุญเปิดยุ้งฉาง ประกอบพิธีในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และบุญข้าวจี๋บุญคุณลาน โดยชาวบ้านนำข้าวเปลือกไปรวมกันที่วัด กล่าวคำถวายพร้อมกัน บุญกระยาสารทหรือประเพณีแซนโฎนตาของ ชาวไทยเขมร จัดขึ้นในวันแรม เดือน 10 ชาวไทยลาว ไทยโคราช จัดช่วงวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เดือนเดียวกัน ชาวอีสานใต้ ทั้งสามกลุ่ม มีความเชื่อตรงกันว่า ในวันเวลาดังกล่าว ผีบรรพบุรุษ รอรับส่วนบุญจากลูกหลานอยู่ที่วัด หากไม่เห็นลูกหลานมาทาบบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผีจะเสียใจและสาปแช่งให้ทำมาหากินฝืดเคือง ไม่เจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรณิดา ชันธพัทธ์ (2558 : 179)

ที่ทำการศึกษารื่อง “การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งพบว่า อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ ในมิติที่สัมพันธ์ กับปัจจัยด้านแผนนโยบายท้องที่ สักคม และเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ก็ปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการปรับตัวบนทางอัตลักษณ์ สู่วัฒนธรรมภายนอกด้วย การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย ผ่านทาง ประเพณีพิธีกรรม รวมถึงการผลิตซ้ำ สร้างใหม่ หรือฟื้นฟูทางประเพณี ทั้งนี้ ก็เพื่อนำเสนอตนเองโดยมุ่งหมายให้คนในสังคมไทยตระหนักถึงคุณค่าและยอมรับในการดำรงอยู่ร่วมในสังคม เดียวกัน รวมทั้งเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ชาติพันธุ์ของตนเองบนการเปลี่ยนทางด้านผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกของชาวไทใหญ่นั้น มีทั้งผลต่อสังคมไทยและผลิตซ้ำ ชาวไทใหญ่เอง ผลที่มีต่อสังคมไทย คือ ทำให้เกิดองค์กรต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเผยแพร่ เกี่ยวกับชาวไทใหญ่ และทำให้เกิดองค์ความรู้จุดประกายให้เกิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ เพิ่มขึ้น ส่วนผลที่มีต่อชาวไทใหญ่ คือ หน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือดูแลเรื่องสิทธิ และชาวไทใหญ่ก็กลายเป็นผู้อุปถัมภ์ทางพุทธศาสนากลุ่มใหม่ และทางวัดต่าง ๆ ก็เปิดรับ ของชาวไทใหญ่เพิ่มขึ้น

3. แนวทางการส่งเสริมประเพณีบูชาเสาอินทขิลของพุทธศาสนิกชน จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการส่งเสริมอย่างเป็นโครงสร้างองค์กรรวม โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจร่วมกันในกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีบูชาเสาอินทขิลซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือวิธีการบูชาเสาอินทขิลควรที่จะแยกให้ออกระหว่างพิธีกรรมด้านคติความเชื่อพิธีกรรมด้านพระพุทธรูปและพิธีกรรมเรื่อง บรรพชนนิยมพิธีกรรมนั้นควรที่จะเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนต่อคนมากกว่าทุนทางด้านเศรษฐกิจอันจะทำให้พิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นลดทอนลงไป ส่วนแนวทางส่งเสริมด้านประเพณี บุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกด้านต้องมีความเข้าใจว่าประเพณีบูชาเสาอินทขิลนั้นว่าด้วยเรื่องอะไรและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและถูกต้องซึ่งรวมถึงการนำปัญหาและอุปสรรคในแต่ละปีมาขึ้นโต๊ะในการประชุมหารือแล้วหาทางแก้ไข แต่ตัวแกนแกนของการบูชาเสาอินทขิลนั้นให้ยกประเด็นเรื่องประเพณีที่ตั้งมาโดยเป้าหมายนั้นคืออะไรและควรดำเนินการอย่างไรให้เหมาะสมและสอดคล้องในทุก ๆ ด้าน การส่งเสริมด้านคุณธรรมควรส่งเสริมให้ประชาชนใกล้ชิดพระศาสนามากขึ้นผ่านพิธีกรรมที่อิงเค้าโครงความเชื่อดั้งเดิมมาประยุกต์เข้ากับความเชื่อหลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเพื่อยกระดับด้านคุณธรรมของประชาชนเพิ่มขึ้น ส่วนด้านสังคมนั้นประเพณีบูชาเสาอินทขิล ควรส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียน และเน้นหลักธรรมในการประกอบพิธีด้านศาสนา ความสามัคคี และควรส่งเสริมให้แต่ละอำเภอหรือหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน โรงเรียน สถาบันการศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดเครื่องสักการบูชาเสาอินทขิล โดยยึดหลักการจัดทำเครื่องสักการะที่ถูกต้องตามแบบโบราณ จะเป็นการส่งเสริมสังคมให้มีส่วนร่วมในประเพณีบูชาเสาอินทขิล และแนวทางการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นด้านท้องที่เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบูชาเสาอินทขิล มีประเด็นดังนี้

1. ควรทำความเข้าใจต่อบุคลากรด้านการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นสถาบันให้บริการการท่องเที่ยว ไกด์นำเที่ยวหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น อย่างเป็นองค์รวมเพื่อประชาสัมพันธ์และทำสื่อทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อให้ถึงข้อมูลที่แท้จริงของเป้าหมายด้านการจัดประเพณีบูชาเสาอินทขิลว่าคืออะไรและควรทำตัวปฏิบัติในกิจกรรมนี้อย่างใดให้ถูกต้อง

2. ควรจัดพื้นที่ที่เหมาะสมในหลาย ๆ มิติไม่ว่ามิติทางด้านพิธีกรรม มิติทางด้านการประชาสัมพันธ์ มิติทางด้านเศรษฐกิจ และมิติ อื่น ๆ เป็นต้น ให้สอดคล้องกันโดยมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นองค์รวม

3. ควรนำปัญหาและอุปสรรคมาขึ้นโต๊ะโดยการประชุมเพื่อแก้ปัญหาในแต่ละวันเพื่อให้ทันทั่วทั้งที่และฉบับลงเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกมิติ

4. ในแต่ละวันของการจัดงานนั้นควรมีพื้นที่ในการรับแจ้งปัญหาและอุปสรรค เช่น การจราจร ดอกไม้ ทุบเทียนไม่เพียงพอ หรืออื่น ๆ เป็นต้น เพื่อที่จะบริหารจัดการได้อย่างถูกต้อง

5. ควรทำข้อตกลงกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เช่น รีสอร์ท หรือโรงแรม เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมามีส่วนร่วมและเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในเวลาเดียวกัน

6. ควรหาพื้นที่รองรับการจอดรถให้เพียงพอโดยการทำข้อตกลงกับบริษัทห้างร้านหรือโรงแรมต่าง ๆ โดยการลดราคาหรือมีสิทธิพิเศษในการจอดรถโดยไม่คิดค่าจอดใด ๆ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้คนเข้ามาร่วมกิจกรรมมากขึ้น

7. กระทรวงวัฒนธรรมการท่องเที่ยวควรสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

ซึ่งมีผลคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ พระอธิการสมาน สุนติกโรและคณะ (2564 : 226) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมประเพณีบุญข้าวจี๋ของชุมชนตำบลทุ่งกุลารำไรอำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยพบว่า มูลเหตุสำคัญที่ชาวอีสานทำบุญข้าวจี๋ในเดือนสาม ก็เพราะเป็นเวลาที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำนา ชาวบ้านได้นำข้าวใหม่ขึ้นยุ้ง ขึ้นฉาง จึงอยากร่วมกันทำบุญข้าวจี๋ถวายพระสงฆ์ ชาวอีสานทราบถึงอานิสงส์ของการทานดังกล่าวจึงพากันทำข้าวจี๋ถวายทานแต่พระสงฆ์สืบต่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ส่วนปัญหาการจัดประเพณีบุญข้าวจี๋ของชุมชนตำบลทุ่งกุลารำไรในปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนและกำหนดการ ปัญหาด้านการดำเนินงานปัญหาด้านการเผยแพร่ความรู้โดยบูรณาการประเพณีบุญข้าวจี๋เข้ากับชุมชน สังคม องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมประเพณีบุญข้าวจี๋ 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแนวทางการส่งเสริมตามบทบาทหน้าที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งประกอบด้วย การ ส่งเสริมบุญประเพณีบุญข้าวจี๋ในมิติทางสังคม มิติทางการเมือง มิติทางพระพุทธศาสนา มิติทางวัฒนธรรม มิติทางการท่องเที่ยว มิติทางการสื่อสาร มิติทางการศึกษา มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางวิถีประชา มิติทางจิตสาธารณะ และ ในมิติของสุขภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมโดยมีบทบาทหน้าที่รองรับ โดยจะทำให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนการส่งเสริม

ประเพณีบุญข้าวจีเป็นเครือข่ายร่วมกัน ส่วนที่สองเป็นแนวทางการส่งเสริมบุญประเพณีบุญข้าวจีในมิติทางวัฒนธรรม คือ การส่งเสริมบุญประเพณีบุญข้าวจีด้านวัฒนธรรม ด้านคตินิยม และด้านสภธรรม ซึ่งแต่ละส่วนจะเป็นองค์ประกอบในการส่งเสริมประเพณีบุญข้าวจีของชุมชนตำบลทุ่งกุลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระปลัดพลกฤต แก้วมนตรีและคณะ (2555 : 10) ในการให้ความเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์พุทธปรัชญาในการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ของพระสงฆ์ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ว่า ประวัติความเป็นมาของงานประเพณีสงกรานต์ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่แบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือช่วงอดีตที่มีขนบธรรมเนียมในการปฏิบัติแบบเดิมในสมัยโบราณต่อมาช่วงที่เทศบาลนคร หาดใหญ่เข้ามามีบทบาทในการจัดงานประเพณีสงกรานต์โดยมีการจัดเป็นโครงการต่อเนื่องประจำปีและช่วงที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามามีบทบาทในการจัดงานประเพณีสงกรานต์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีขึ้นตอนและกิจกรรมของงานประเพณีสงกรานต์ในเขต เทศบาลนครหาดใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ขึ้นตอนและกิจกรรมของเทศบาล ซึ่งมีการเตรียมการก่อนวันสงกรานต์ ได้แก่ การกำหนดแนวทางปฏิบัติการ แบ่งภาระหน้าที่การแต่งตั้ง คณะกรรมการประจำ สัมพันธ์และขอความอนุเคราะห์การประดับตกแต่งเมืองรวมทั้งกิจกรรมเนื่องในวันสงกรานต์ ได้แก่ ด้านประเพณีประกอบด้วยพิธีบวง สรงวาทมหาพรหมงานสมโภชพระโพธิสัตว์กวนอิมการทำบุญตักบาตรและสรงน้ำพระพุทธรูป ด้านการกีฬาแข่งขันเทนนิส การแข่งขันแอโรบิค ด้านการประกวดประกอบด้วยประกวดเทพีสงกรานต์ตลอดจนดุริยางค์ ประกวดการแสดงบนเวทีต่าง ๆ และงานมิดไนท์สงกรานต์ ส่วนขึ้นตอนและกิจกรรมของชาวบ้านมีการเตรียมการก่อนวันสงกรานต์ ได้แก่ การทำความสะอาดบ้านเรือน การเตรียมเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายเตรียมเครื่องสักการบูชาและอาหารสำหรับถวายพระรวมทั้งกิจกรรมในวันสงกรานต์ได้แก่ การทำบุญตักบาตรการสรงน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์การรดน้ำผู้ใหญ่และการเล่น สาดน้ำสงกรานต์งานประเพณีสงกรานต์ช่วยเหนี่ยวนำหรือฟื้นฟูความสัมพันธ์อันดีงามในระหว่างสมาชิกในครอบครัวช่วยให้ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริมให้ยั่งยืนสืบไป ตลอดจนช่วยส่งเสริมพุทธศาสนาให้คงความศรัทธาเอาไว้ต่อไปสำหรับด้านการท่องเที่ยวงานประเพณี สงกรานต์มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวเป็นอย่างมากก่อให้เกิดเงินตราแพร่สะพัดหมุนเวียนเข้ามาในท้องถิ่นและกระจายรายได้ เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนในทางที่ดีขึ้นปัจจุบันกิจกรรมงานประเพณีสงกรานต์ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงคือ งานทำบุญเดือน 5 ห่มผ้าพระนอนโดยจัดที่วัดมเหยงคณ์มงคลารามในวันที่ 14-15 เมษายน ของทุกปีมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ 1) ห่มผ้าพระนอนที่ใหญ่อันดับ 3 ของโลก 2) ก่อเจดีย์ทราย 3) สรงน้ำพระพุทธรูปพันปี 4) รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ 5) จัดงานประเพณีสงกรานต์ย้อนยุคองค์ความรู้ใหม่จากการนำพุทธปรัชญามาประยุกต์ในการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ได้แก่ จากการศึกษาพบปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการขาดหลักการในการทำงาน 2) ปัญหาด้านการวางแผนในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ 3) ปัญหาด้านบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ 4) ปัญหาด้านงบประมาณ ในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ 5) ปัญหาด้านเวลาในการจัดงานประเพณีสงกรานต์

6) ปัญหาด้านการเข้าถึงชุมชน และ 7) ปัญหาด้านพฤติกรรมของพระสงฆ์ปัญหาดังกล่าวพระสงฆ์ได้นำเอาพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไข ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้เห็นว่าประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับการบูชาเสาอินทขิล เป็นข้อมูลที่ละเอียดแต่ไม่ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือมีการบันทึกไว้ในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะอยู่กับตัวบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญมากกว่า เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ จึงมีแนวโน้มที่จะเสี่ยงต่อการสูญหายไปพร้อมกับตัวบุคคลและกาลเวลา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐานทางวัฒนธรรม เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทำการศึกษา และต่อยอดได้ในอนาคต ฉะนั้น คณะสงฆ์ คณะกรรมการจัดงานเทศบาล พิธำจารย์ นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน ควรมีนโยบายการมีส่วนร่วมในการจัดงานการบูชาอินทขิลของประชาชนในท้องถิ่น

การสืบทอดทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมให้แก่ผู้ที่มีความสนใจ ให้ได้ทำการศึกษา เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติโดยได้รับการถ่ายทอดด้านพิธีกรรม ทั้งนี้หากไม่มีผู้ใดทำการสืบทอดอาจส่งผลให้พิธีกรรม ความเชื่อ สูญหายไปพร้อมกับตัวบุคคลได้ในวันข้างหน้า และเพื่อป้องกันไม่ให้ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่ออันมีคุณค่าต้องหยุดชะงักและสูญหายไป ฉะนั้นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่เยาวชนโดยการลงมือปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณีบูชาเสาอินทขิลทั้งด้านพิธีกรรม ความเชื่อ และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

การส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้เด็กเยาวชนเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมอันมีคุณค่า ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อในการบูชาเสาอินทขิล ฉะนั้นกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบูชาเสาอินทขิล

และการส่งเสริมการปลูกฝังในการอนุรักษ์ศิลปพื้นบ้านที่สอดคล้องกับประเพณีบูชาเสาอินทขิล ฉะนั้น คณะกรรมการจัดงานควรมีนโยบายในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยมีการจัดแสดงและค้าขายไม่ว่าจะเป็น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เกษตรกรรม ศิลปกรรมที่ไม่ขัดกับประเพณีบูชาเสาอินทขิล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1) คณะสงฆ์ คณะกรรมการจัดงาน เทศบาล พิธำจารย์ นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน ควรมีนโยบายส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่เยาวชนโดยการลงมือปฏิบัติเพื่อสืบทอดประเพณีบูชาเสาอินทขิลทั้งด้านพิธีกรรม ความเชื่อ และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการจัดงานการบูชาอินทขิล ของประชาชนในท้องถิ่น ควรมีการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐานทางวัฒนธรรม เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทำการศึกษา และต่อยอดได้ในอนาคต

1.2) กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบูชาเสาอินทขิล

1.3) การส่งเสริมการปลูกฝังในการอนุรักษ์ศิลปพื้นบ้านที่สอดคล้องกับประเพณีบูชาเสาอินทขิล คณะกรรมการจัดงานควรมีนโยบายในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยมีการจัดแสดงและค้าขายไม่ว่าจะเป็น ผลผลิตหัตถกรรม เกษตรกรรม ศิลปกรรมที่ไม่ขัดกับประเพณีบูชาเสาอินทขิล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ทำให้ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของการบูชาเสาอินทขิลยังคงดำรงอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงไปต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

2.2) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทและความสำคัญของประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของการบูชาเสาอินทขิล

เอกสารอ้างอิง

พรณิดา ชันธพัทธ์. (2558). การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ความเชื่อในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 23 (41), 179-199.

พระครูสิริธรรมภาณี. (2562). แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการประเพณีการสวดด้านวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*. 6 (2), 620-621.

พระปลัดพลกฤต แก้วมนตรีและคณะ. (2555). การประยุกต์พุทธปรัชญาในการพัฒนาประเพณีสงกรานต์ของพระสงฆ์ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่จังหวัดสงขลา. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 7 (1), 10-18.

พระปลัดอนันต์ สนพะเนาว์. (2560). บุญประเพณีข้าวเหนียว : การสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านวัฒนธรรมความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนอีสานใต้. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 6 (2), 715-722.

พระสมชัย กิตติญาโณ. (2560). วัฒนธรรมไทย ประเพณี ความเชื่อตามแนวทางพระพุทธศาสนา. *วารสารสิรินปริทรรศน์*. 18 (1), 82-95.

- พระอริการสมาน สนติกโร และคณะ. (2564). แนวทางการส่งเสริมประเพณีบุญข้าวจีของชุมชนตำบลทุ่งกุลา อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*. 6 (1), 226-240.
- มิวเซียมไทยแลนด์. (มปป.). ประเพณีเข้าอินทขิล ตำนานอินทขิลและประเพณีบาอินทขิล. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566. แหล่งที่มา: <https://www.museumthailand.com/th/3826/storytelling/ประเพณีเข้าอินทขิล/>
- ลัดดา จิตตคุตตานนท์. (2565). การวิเคราะห์การสื่อสารเชิงวัฒนธรรมเพื่อการผลิตซ้ำตำนานอินทขิล. *ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 10 (1), 91-92.
- อาหมัดอัลซารี มูเก็ม. (2559). *ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบนพื้นที่บ้านจารย์ อำเภอสงขะ จังหวัดสุรินทร์*. ประกาศนียบัตรบัณฑิต. สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร. วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.